

מעין החיים

פר' תרומה
תשפ"ד

גליון י"ד

במשנת כ"ק מזן רביה"ק
מצאנו ז"ע וצאצאיו

ילקוט דברי חיים

מלוקט מפי ספרים וסופרים

תוכן הענינים

ילקוט דברי חיים

א

מרכיב"ק מצאנו ז"ע
מלוקט מפי ספרים
וסופרים

באר החיים

ב

דברי תורה
על פרשת השבוע
מבארם של צדיקי
בית צאנו ז"ע

קרויים חיים

ג

על הצדיקים
ועל החסידים
הרה"ק רבי יצחק
אייזיק מקאליב ז"ע

שלחן חיים

ד

הליכות ומנהגים
פרק ג - נרות שבת

שפתי חיים

ה

תנובות ותשובות
מאת הקוראים
החשובים שיהי'

תורת חיים

ו

בענין הסתכלות
במראה
בהנחת תפילין

דרכי חיים

ז

בענין מה
שה'פורים קהל' היו
גובים וממשכנים
על פי הערכתם

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת.

בהקדים הפסוק (שמות לה. ה) קחו מאתכם וגו', והנה בפרשת תרומה (כה. ב) כתיב ויקחו לי תרומה מאת כל איש וגו' תקחו את תרומתי, דמשמעות הכתוב בפרשת תרומה שמשא ואהרן יקחו התרומה מבני ישראל ולא שהם יביאו, וכאן אמר להם משה רבינו ע"ה שיקחו הם, היינו בני ישראל, והמה יביאו. וגם אמר את תרומתי, ומה בא ה'את' לרבות, דידיעין דאת הוא בכל התורה ריבוי, ומה בא לרבות כאן, וגם שם אמר וזאת התרומה אשר יקחו זהב, וכאן אמר יביאה זהב וכסף וגו' ולא אמר כלל זאת.

ונ"ל על פי דברי זוה"ק (ויקהל קצה). שבפרשת תרומה היה הציווי קודם חטא העגל, ובפרשת ויקהל היה אחר החטא, ולזה אתי שפיה, דהנה ידוע (תנחומא. נשא טז) דהקב"ה ברא לאדם הראשון שעל ידו יהא שכינה שורה בארץ, והוא נברא מזוהר, ולא היה צריך רק להמליך הקב"ה עליו ברצונו, ועל כל העולם, ואז היה נבררו כל העולמות, כידוע דלא היה חסר רק שיגלה מדת מלכותו ית"ש בעולם, וכשחטא נפל ממדרגתו, ואפילו מה שהיה נתקן נפל על ידו.

וכמו כן ישראל נקראו אדם (יבמות סא). ובעמדם על מעמד הנבחר פסקה זוהמתם ונדככו כקודם החטא כידוע במדרשים, ולא היה חסר רק לקבל המלכות ית"ש ברצון, ולבנות מקום לשכון בתוכו, הוא המשכן והמקדש, ולולא חטאם היה הכל מתוקן.

ולזה היה הצווי ויקחו לי תרומה, היינו שירוממו להקב"ה ויקבלו מלכותו ית"ש הנקרא תרומה, ומפרש מה הוא, מאת כל איש אשר ידבנו לבו, לפי מה שנתבאר במהר"ל ז"ל (גבורות ה'. פרק טז) גבי לא תחמוד, דזה כלל כל הדברות, דביתר הדברות פרטה התורה עשה כך או לא תעשה כך, וכאן אינו בדרך פרט רק לא תחמוד, דהתמדה הוא בטבע בני אדם, וכל בן אדם יש לו רצון והשתוקקות, לא דוקא

דבר פרטי, רק כל אחד לפי מזגו ולפי העת והמקום, והקדוש ב"ה צוה אותנו שיהיה כל מאווינו להדבק בו, ולא נחמוד לשום דבר, וזה כלל כל התורה, דאם אינו מופסק רגע אחד מהשתוקקות אהבת הבורא ב"ה וב"ש, בודאי לא נחטא, וכמאמר הש"ס (ברכות טז): ונשכים ונמצא יחול לבבינו לטוב, והיינו מעת השינה יהיה כל מאווינו לטוב, היינו דביקות הבורא ב"ה וב"ש, דזה תכלית ועיקר הטוב. **והנה** כמו לא תחמוד הוא לא תעשה הכולל כנ"ל, כן נמי נדבת לבבו והשתוקקות להשם הוא תכלית כל התורה, דזה וזה חד, דאם אינו מתאוה לדבר רע ממילא הוא מחמת שרצונו דבוק בקדושת השם ב"ה וב"ש, ולזה אמר הכתוב קודם החטא, שלא יבצר מהם השתוקקות הקדושה, להמליך הבורא ב"ה וב"ש ולרומם אותו, ולכן אמר הכתוב ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו, היינו מהשתוקקות ישראל יתרומם מלכותו ית"ש.

אך לאחר החטא צריך מקודם לתקן את שנפל מהם מהקדושה ולתקן הכל, ואחר כך יהיה התיקון, כי אם ח"ו לא יתקן, עליו נאמר (איוב ה. יג) ותקות חנף וגו', כי טועה בעצמו המדמה בדעתו שהוא אהוב ה' לד', כל זמן שלא יתיקן מה שפגם, ורק צריך לתקן. אך אם מתקן יש לה מעלה גדולה, כדרך שאמרו (ברכות לד): במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, והיינו משום שמעלה מה שנפל מהקדושה, והוא בדרך שמישיב בן מלך למלך מהשבייה, והוא שמועה טובה וגו' (משלי כה. כה).

ולכן אמר הכתוב קחו מאתכם, היינו שמעצם ממה שפגמו יתקנו ויקחו התרוממות, כל נדיב לב יביאה, שצריך להטריח ולשמור מפניות עדי יביאון למעלה, את, היינו אם מה שיעלה תרומת ד', יעלה מה שנפל מהמדות הקדושות בחטא העגל, וזה את לרבות, עם תרומת ד' יעלה כל המדות שנפלו, וזה זהב וכסף וכנ"ל.

(דברי חיים, פרשת ויקהל, ד"ה במדרש)

חודש אדר שמרבין בו בשמחה

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב, כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה (תענית כט ע"א).

כמאמר זקה"ק מצאנו ז"ע לחותנו הגה"ק בעל ברוך טעם ז"ע, בשם הרה"ק הרבי מלובלין ז"ע לפרש משנכנס אדר מרבין בשמחה, שמרבין כח הקדושה על ידי שמחה, ושאלו חותנו דאם כן מה פירוש משנכנס אב ממעטין בשמחה, והשיבו שממעטין את הטומאה ע"י שמחה.

(שפע חיים, רעד"ר שמות ב, עמוד שכט)

באר החיים

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי:

הפרשה הקודמת מסתיים עם הפסוקים וישכון כבוד ה' על הר סיני וגו', ופרשה זו מתחילה בויקחו לי תרומה, ויש להבין השייכות והסמיכות, ועוד יש להבין פי' רש"י שכתב על ויקחו לי תרומה לי לשמי, על התיבות ויקחו לי תרומה, ולא על השני תיבות ויקחו לי לבד. ובעוהש"ת דיש לרמוז, דהנה מבואר בשה"ק שאין די מה שהאדם עובד על עצמו להיות כלי ריק מגאווה, ולהיות מלא ענוה ובשפלות, ולומר שע"ז לבד יהיה לו כבר השראת השכינה הקדושה, כיון שכתוב אני ד' שוכן את דכא, ודרשינן (סוטה ה) אתי דכא, רק מוכרח שבמקום הריק שהוציא מגאווה, ימלא יראת שמים ואהבת השי"ת, ושרצונו ומאוייו יהיה לעבוד את השי"ת עבודה שלמה ותמה, ולהגדיל כבוד שמים בעולם הזה, ומכיון שבלי ענוה ושפלות אי אפשר להגיע בכלל לשום מדה טובה, מוכרח קודם להכניס בלבו ענוה ושפלות, כדי שיהי' לו זאת ליסוד שיכול להכניס יראת ה' ואהבת השי"ת.

ובעוהש"ת נ"ל לרמוז בזה, במה שכתוב - ואנו אומרים בפרשת האהבה בכל יום - ועתה ישראל מה ד' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ד' אלקיך וגו', מה רומז לענוה, ועפ"י הכתוב מה אנוש כי תזכרנו, מה שהקב"ה שואל מעמך, שתהי' עניו ושפל בירך, התכלית הוא כי אם ליראה את ד' אלוקיך, להכניס במקום הריק הפנוי מהגאווה יראת ד', ולאהבה אותו ולדבקה בו.

והנה ממה שהקב"ה השרה שכנינו על הר סיני, יכולים ללמוד שהקב"ה משרה שכנינו על העניים, כי הלא משם למדו חז"ל מדת ענוה, ואפשר שזה נרמז בפסוקים הנ"ל, וזה השייכות והסמיכות של וישכון כבוד ד' על הר סיני עם ויקחו לי תרומה, לרמוז לנו שלא די לוישכון כבוד ד', רק ע"י הר סיני שנעשה ריק מגאווה, רק ויקחו לי תרומה לי לשמי, תרומה מלשון התרוממות, לרומם המקום לשמי, יראת שמים ואהבת ד' יחד עם הענוה, ואז ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

(אריה שאג)

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי:

תרומה לשון הפרשה, ואמר הכתוב כשיקחו ישראל את עצמם, שיהיו מופרשים לי, מאת כל איש אשר ידבנו לבו, מן כל איש אשר לבו יתאוה ויחשוק לאיזה דבר, תקחו את תרומתי, מזה תלמדו עד כמה צריכים להיות מופרשים לי, כגון מי שמתאוה לממון לצבור הון ועושה, לא יניח ולא ישקוט יומם ולילה מלעסוק במו"מ ומלאכה, ולעבור ימים ונהרות, מכניס א"ע בסכנות נפשות כדי להשיג תאוותו המדומה, שאינו אלא לשעה וכחלום יעוף, בפרט עבודתי צריך להיות בחשק גדול, שלא יבטל אתכם שום מניעה בעולם, מעבודתי במס"נ ממש.

(דברי יחזקאל)

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי:

ובעוהש"ת נוכל לומר ע"ד הפשוט, שמרמו הפ' על מה שמבואר בספרי יראים, שלא

יביט האדם בחסרונות של חבירו, רק על מפלותיו וטיבו, כי כל דבר יביט למקורו, ובחי' טוב יסתכל בטוב, וזאת הוא לעד נאמן אשר אם יביט ויסתכל בגריעות ובפחיתות רעהו, שזה הגריעות נמצא בו, והסתכלות בחבירו הוא כמו שמביט במראה הנק' שפיגעל, שבהביטו בהמראה רואה את עצמו, וזהו ויקחו לי תרומה, שמורה על בחי' תשובה והרמה, זה יקח מאת כל איש, שכל הפחיתות והחסרונות שרואה בחבירו ידע נאמנה שנמצאים אצלו, וישוב עליהם בתשובה שלימה.

אשר ידבנו וגו' מורה ע"ז אשר ידוע אשר גם הבחי' יצה"ר שמפתה לאדם וכו' עושה בזה רצון קונו, וכמבואר בזה"ק המשל ע"ז מהזונה וכו' ע"ש, שכן צוה המלך לפתות לעבור על רצונו, כדי שיתגבר האדם עליו, ולא ישמע אליו, וזה תלוי ענין שכן ועונש, וזהו שיקח האדם את תרומתי שמורה על בחי' הרמה לעשות רצון בוראו, וילמוד זה מבחי' אשר ידבנו לבו, שמרמו על בחי' היצה"ר שמשכנו בלב בחלל השמאל, שגם הוא עושה בזה רצון קונו לפתות את האדם, וכדי שהאדם לא ישמע אליו ויקבל שכרו משלם, ע"י שיהי' בנה"י סור מרע ועשה טוב.

(פלא יועץ)

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי וזאת התרומה אשר תקחו מאתם וגו'

ויל"ד למה נכפל עוד הפעם וזאת התרומה וגו', והנה הול"ל מיד תקחו את תרומתי זהב וכסף וגו', והנה רש"י פירש שלש תרומות אמורות כאן וכו', ובאמת אכתי יש להבין מהו הענין של הג' תרומות, שכולם הוצרכו למלאכת המשכן, וכן עשיית החכמי לב בעושי המלאכה, הרי המשכן נעשה בידי שמים, כמו שמצינו גבי בריח התיכון, שהי' מתעקם לג' רוחות, ונכנס בתוך כל הקרשים בנס, וכן עשיית המנורה והקמת המשכן שלא הי' אפשר להקימו בידי אדם כידוע.

אך הענין הוא, דהנה עשיית המשכן הוא דבר הנוהג תמיד אף בזה"ז, דהעוסק בתורת המשכן נחשב לו כאילו עוסק בהקמת המשכן, כי עשיית המשכן לא נשלם עוד עד לעתיד לבוא, והנה ישנם בני עלי' שיודעים ליחד יחודים, כענין שנאמר בבצלאל שהי' יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ועל אלו נאמר ויקחו לי תרומה, וכדאיתא ע"ז במדרש כביכול אותי הם לוקחים, שע"י מחשבותם הקדושים בכוונות ויחודים הם ממשכיכים השראת השכינה בישראל, וזה הוא ענין עשיית חכמי לב, ויש עוד למטה ממדרגתם, שאינם יודעים ליחד יחודים, אמנם מ"מ מה שהם עושים הם עושים בכוונה לשמה, ועל אלו נאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, כי מעשיהם רצוים, והכתוב קורא אותם תרומתי, וישנם עוד פשוטי עם שאינם יודעים כלום, רק עושים מה שנצטוו מחמת שכן נצטוו, ואינם יודעים לכוון כוונת, רק מה שעושים עושים בפשטות לקיים המצוה, וע"ז הוצרך לומר עוד וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף וגו', פי' אף שהם מתנדבים רק דברים גשמיים כזהב וכסף וגו', מ"מ גם זה הוא

חשוב ומתקבל לפני הקב"ה, וכולם הוצרכו למלאכת המשכן, ובצירוף ענין הג' תרומות אלו נאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ואף שבכ"ז אין יכלתינו מספיק להקמת המשכן, וכמו שהוא באמת שעדיין לא נשלם עד לע"ל, מ"מ אנו מחויבים לעשות מה שביכלתינו, ואת אשר קצרה ידנו ואין ביכולתנו להשלימו, ישלימו הקב"ה וכמו שהי' אז במדבר וכו"ל.

(דברי שמחה)

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי וזאת התרומה אשר תקחו מאתם וגו'.

דהנה בכל המצות וכל הענינים שהאדם עושה, העיקר הוא כוונתו הטובה, וד' יראה ללבב, ורחמנא לבא בעי שיכוון לבו לשמים, וגם במצות הצדקה אמרו (חולין דף ד ע"ב) ישראל קדושים הן, יש מי שרוצה ואין לו הרי שנקרא קדוש רק על כוונתו הטובה, שרוצה לעשות המצוה, אך במצות הצדקה, הגם שבכוונה רצויה הוא חשוב לפני הקב"ה, אבל העני הרעב לא ישבע מכוונתו, אם לא יפן לו מלחמו לשבור רעבונו, וגם ביהמ"ד או ישיבה לא יבנה מכוונת טובות בלבד, רק צריך להתחזק ולעשות המצוה בפועל. וז"ש הכתוב ויקחו לי לשמי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו, כי רחמנא לבא בעי, וזהו התרומה שמפרישים לשם ד' נדיבת הלב, אבל אתם הבונים את המשכן זאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת בפועל, כי כוונות טובות בלבד לא תוכלו לבנותו.

והנה כ"ק אאמו"ר הגה"ק זצ"ל אמה, כי מעודו לא ידע והבין למה זה נצרך הממון, עד שראה מה שציינו במחזור על תיבות ותשובה ותפלה וצדקה, צום קול ממון, והבין כי הממון יש בו צורך גבוה, וממנו נקח לעבוד את ד', עד שגם לצורך בנין המשכן אמר הכתוב וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת, ואמר בזה לפרש הפסוק ואחשבה לדעת זאת עמל הוא בעיני עד אבוא אל מקדשי א-ל אבינה לאחריתם, דהנה איתא בספרים הקדושים דשלוש אלה צו"ם קו"ל ממון עולים לחשבון זא"ת היינו ת"ח, וזשה"כ ואחשבה לדעת זאת, כשבאתי לחשבון של זאת, וראיתי שאחד מהם הוא ממון, והיה לכאורה עמל בעיני, כי מה צורך גבוה ישנו בממון שיכנס בחשבון של זא"ת, עד אבוא אל מקדשי א-ל, שגם במין המקדש הוצרכו לזהב וכסף ונחשת, הרי אנו רואים את התכלית הנרצה של הממון, וזה אבינה לאחריתם.

(קדושת ציון)

מאת כל איש אשר ידבנו לבו.

ונראה בע"ה הרמז בזה, דהנה חז"ל אמרו (בב"ב דף ט' ע"ב) כל הנותן פרוטה לעני מתברך בו ברכות, והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות, הרי דעיקר גדול בנתינת הצדקה הוא הפיוס, כי בזה הוא מראה גודל נדבת לבו, והצדקה הוא עושה בחפץ ובלב שלם, וכידוע אשרי משכיל אל דל, כדאיתא במס' שקלים (פ"ה ה"ד ע"י"ש), וז"ש כל איש מתי יגיע למדרגת כ"ל א"ש, דהיינו שיהיה אדם השלם ויקיים מצות צדקה בשלימות, לז"א אשר ידבנו לבו, בזה שינדב לבו בעת הצדקה ויפייס את העני, באופן זה והי' מעשה הצדקה שלם, וגם הוא ישלים את עצמו בתכלית השלימות.

(דברי נפתלי)

קרויים חיים

על הצדיקים ועל החסידים

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב ז"ע ז' אדר תקפ"א

נולד בשנת תקי"א בכפר סערענטש, לאביו רבי משה יחזקאל ז"ל, ולאמו מרת רייזל ע"ה, לאחר שזכו לשמש לאכסניא עבור הבעש"ט הק' ז"ע, ותמורת זאת בירך אותם שיזכו להיפקד בזרע של קיימא, בעודו נער כבן שמונה שנים התייתם מאביו, עד שהיה מוכרח לרעות את צאן אביו, לכלכל ולפרנס את אמו האלמנה, במרעה היה שר ומזמר ניגוני השתוקקות וכיסופין להשי"ת, הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע שהכיר בגודל נשמתו של הנער, נסע לאותו כפר ושילם לאמו האלמנה על מנת שתתן לו את הנער לגדלו לחנכו ולחכמו, ואכן הביאו רבי לייב שרה'ס אל הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג ז"ע, שם עלה ונתעלה בדרגות רמות, בתורה וביראת שמים, בקדושה ובחסידות. בשנת תקמ"א נקלע לעיר קאליב למשך י"א שבועות, וכאשר ביקש לנסוע משם פנו אליו אנשי העיר וביקשו לקבלו אליהם לרב ומורה דרך, ולמרות שבתחילה סירב בכל תוקף, לאחר הפצרות רבות חוזרות ונשנות הסכים, וקיבל על עצמו את עטרת הרבנות, ומאו יצא טבעו בעולם והעיר נעשתה לתל תלפיות. נודע בגודל קדושתו וטהרתו, והשפיע על אלפי בני ישראל שפע של קדושה ויראת שמים, צוה לחרוט על מצבתו: "היה יכול ללמוד על הדף, והיה ערליכר יהודי", ומקום מנוחתו בקאליב, שם היו מתקבצים מדי שנה בשנה אלפים ורבות מכל רחבי אונגאריין.

פרק מיוחד בחייו הקדושים של הרה"ק מקאליב ז"ע, הוא עבודת הנגינה אשר היה מעלה מזמרת הארץ, והיה מזמר ומרנן אל קל חי בכל לב ונפש, בדביקות נוראה ועצומה, וביחודים גדולים ונשגבים, ניגונים רבים חיבר וזימר בשפת אונגאריין, אשר היו בנייים על דרך משל ורמז, ואשר הנמשל והכוונה בהם היה לייחד קודשא בריך היא ושכינתיה, ולאוקמי שכינתא מעפרא.

חיבה יתירה נודעת לניגונים קדושים אלו בקרב כל צדיקי הדורות בכלל, ובקרב כ"ק מרן רביה"ק מצאנו ז"ע בפרט, אשר הרבה להתעצם ולהתדבק בשרעפי קדשו, בניגוני קודש אלו, ובכל עת מצוא היה שר ומזמר ניגונים אלו, גם לרבות אותן שחוברו בשפת אונגארייש, עד כדי כך שרבינו התלמיד לבטא אות רי"ש כמבטא בני אונגאריין, על מנת שיוכל לשיר את ניגונים אלו כתיקונם. במאמר זה ליקטנו בליקוטי בתר ליקוטי, מפי ספרים וסופרים, אודות עבודת קדשו של רבינו בניגונים אלו.

הרה"ק מצאנו בבואו לבהמ"ד לביל שבת לקידוש, הקיף הבימה ז' פעמים, כי כן מסורה מהנהגת זקנינו הרבי ר' מאיר'ל מטיקטין בכל עש"ק, ואח"כ התחיל לומר ניגון שלו של הרה"ק מקאליב, שבלשון לע"ז הנ"ל כלה וכו' [כלה וויא ביסטו, חתן וויא גייסט דיא] 'שלום עליכם', עד שבטלו כוחותיו הגופניים בהתלהבות, כן היה בכל שבת, אשרי עין ראתה כל אלה.

(שמן הטוב, חלק הסיפורים, אות כג)

אירע לפעמים בשבתות של חורף, כאשר ישב זמן רב אצל השלחן, והגיע שעה י"ב, פתח רבינו הק' ואמר: "קול דודי דופק, עס מוז שוין זיין זייגער צוועלף, והתחיל לנגן הניגון של הרה"ק מקאליב ז"ע, בניגון הידועה לנו וואלד וואלד וויא גרויס ביסט דיא, גלות גלות ווי וייט ביסט דיא, אז דאס וואלד וועט ווערען אוועק גענימען, וועט די שכינה הקדושה צוריק קימען.

(דרכי חיים, אות נט)

עובדא דהוה אצל מרן הגה"ק בעל דברי חיים ז"ע, אשר פעם אחת לביל שב"ק לפני קידוש, אחר שכבר מזוג הכוס של קידוש,

תינוק בן שבע שנים, ועשה עצמו כאילו ישן על הספסל, ואמר הדברי חיים שאם הוא ישן לא יקיצוהו.

מבחוץ שמעו איך הרה"ק מצאנו אומר שיר השירים בהתעוררות נפלא ודביקות עצומה, וכשהגיע הדברי חיים לפסוק (שיה"ש ה. ג.) פשטתי את כתנתי איככה אלכנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם, שר אותו בניגון ההתעוררות של הרה"ק מקאליב ז"ע על המילים גלות גלות וכו', והרה"ק מצאנו שר אותו כמה פעמים בהתרגשות ובכיות שנגע ללבו של נכדו הקטן שמחה'לע, והתעלף ונפל לארץ מרוב פחד, כששמעו מבחוץ מאחורי הדלת שאחד נפל, נכנס המשמש ר' רפאל לראות מה קרה, והרה"ק מצאנו רימו לו שיוציא התינוק ולא יפריע לו.

הרבה שנים אח"כ סיפר הגה"צ מוויטקא זצ"ל להרה"ק הרב מציעשנוב ז"ל, ששמע מחותנו הסיפור שהיה ישן בחדר כשאמר הרה"ק מצאנו שיר השירים, אמר לו הרב מציעשנוב שלעולם לא היה ישן רק עשה עצמו כאילו הוא ישן, שרצה לשמוע איך זקינו אומר שיר השירים, והוסיף הרה"ק מציעשנוב: מה אומר לך, היום כשיש לי רדיפות מהפושעים הציונים, והנני מרגיש שאיני יכול לסבול עוד, אזי אני נזכר איך זקני שר הפסוק פשטתי את כתנתי, וזה נותן לי חיזוק.

(גינת ורדים, קובץ יא, עמוד נג)

מסופר כי באחד מימות ביקורו של הרב הקדוש רבי דוד מלעלוב ז"ע בצאנו, חל גם ראש חודש, וסיפר הרב הקדוש מלעלוב ז"ע ששמע את מרן הגה"ק בעל דברי חיים ז"ע משורר באמירת ההלל פתחו לי שערי צדק, בניגון של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב ז"ע, כשהוא דופק עם רגלו החולה כמה פעמים בחזקה מרוב דבקות, והתבטא הרב הקדוש מלעלוב ז"ע שתמה אז איך לא הרגישו על הקהל את שגב רוממותו של מרן הדברי חיים בעת ההיא, שהיה מרחף בעולמות העליונים, ואילו הם עמדו שאננים (מפי כ"ק אדמו"ר

מלעלוב ניקלשבורג שליט"א - בגליון אהל מועד לעלוב פרשת בא תשי"פ, מובא סיפור זה מכתבי הרה"ח ר' שמואל פרוש שליט"א. בלשון קדשו של הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זצ"ל, כפי שסיפרו בוה"ל: "און ער האט געטאהפשעט מיט די קרייניקע פוס, און איז געקראכן אין די עולמות, און דארט האבן זיך ארום געדייט די יושבים עלטערע אידן, און זי האבן געכאפט מחשבות, און זיי האבן גאר נישט געוואוסט אוואו דער צאנוער רב איז).

פעם ישבו חסידי צאנו, ודיברו ביניהם בהתפעלות מגודל עבודת הקודש של מרן הק' מצאנו ז"ע בשבת קודש, והרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע עבר שם באקראי ושמע את שיחתם, נענה ואמר: "וואס ווייסט עסט? איך געדענק נאך ווען ער איז געווען רב אין רודניק, ער האט נאך געגעסן מיט די רעביצין שבת ביי איין טיש, און פאר קידוש האט ער געהאלטן דעם כוס אין געפלאמט א שעה צוויי, און געזינגען, שבת, שבת, הייליגער שבת... עם הניגון של הרה"ק מקאליב ז"ע גלות גלות - עס איז שוין נישט געווען קיין וויין און כוס, און עס איז טאג געווארן אויפן כוס, און ער האט נאך געדיבקות'ט און געזינגען שבת שבת (מה הנכם יודעים, וזכרני עוד כשהיה רב ברודניק, ועדיין אכל סעודת שבת עם הרבנית על שלחן אחד. והחזיק הכוס קודם קידוש, ובער באש קודש כשעה שעתיים. וכבר לא נשאר יין בכוס, וכבר בא אור הבוקר, ועדיין עמד בדבקות).

(נפלאים מעשיך, חלק א, עמוד טז)

שלחן חיים

הליכות ומנהגים

יב. עורר על חובת השינה בערב שבת^א, ואמר שזהו סגולה ליראת שמים^ב.

פרק ג נרות שבת

א. הכין את הנרות בעצמו^ג.

ב. הבהב את הנרות^ד, ואמר שזהו מסוגל לתיקון חטאת נעורים^ה.

זי"ע, אזי נענה רביה"ק מגארליץ ואמר: "האם אתם יודעים את צדקת אחי? אני אספר לכם עובדא קטנה ממנו".

ואז סיפר להם את המעשה הבא, שפעם אחת היה אצלו בצאנו בערב שבת קודש, בבית קטן שהיה סמוך למבצר שעמד שם על יד בנין המקוה, והוא הניח עצמו לישון מעט לכבוד שבת קודש, אולם בדיוק אז ערך אחד הקצינים טכסיסי מלחמה בחצר המבצר, הוא הכשיר את החיילים והדריכם בקולי קולות, הדבר הפריע לרביה"ק משינאווא ומנעו מלישון, והוא הפך עצמו לצד אחר ואמר: "א, זיי לאזען מיך נישט א ביסל שלאפען". מיד כאשר יצא הדבר מפי רביה"ק משינאווא, התקדרו השמים בעבים, ולא עברו חמשה דקות עד שהתחיל לרדת גשם זלעפות, וכל החיילים היו מוכרחים לנוס אל תוך הבנין, ומיד חדלו הקולות.

• סיפר הרה"ח ר' מאיר שטיין ז"ל מראצפערט, ששמע מפי הרבנית מרת מרים ע"ה מראצפערט, בת הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנסטייפל זי"ע, שאביה היה מורה לכל בני ביתו ללכת לישון בערב שבת אחר הצהריים, ואף היו קוראים לזה בשם 'דער ערב שלאף', ולא זו בלבד, אלא שהרה"ק מהארנסטייפל בעצמו היה הולך לבדוק האם אכן כולם ישנים, וכפי שהיתה הרבנית אומרת בלשונה: "מיין טאטע איז געווען א גרויסער איד, ער האט מחבר געווען דעם ספר חיבור לטהרה, און ער אליין איז געגאנגען קוקען אויב אלע שלאפן" (רבינו הקדוש מראצפערט, עמוד שמב).

ב. 'שיח זקנים' (חלק ב, עמוד רסה) בשם הגה"צ מוה"ר מרדכי אהרן שיינבערגער זצ"ל, שסיפר בשם אביו הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל, שאביו הגה"צ רבי מאניש זצ"ל היה נמנה על תלמידי הגה"ק בעל 'כתב סופר' זצ"ל, ומבני קהל עדת אשכנז, אבל זכה לנסוע כמה פעמים לצאנו אל רבינו, והנה בפעם הראשונה שנסע לצאנו, לא כתב בקוויטל שום בקשה גשמית, כי אם שיזכה ליראת שמים, אזי אמר לו רבינו שעל יראת שמים צריך האדם לעמול בעצמו, אבל בכל זאת נתן לו שלשה עניינים המסוגלים לזה, שיעביר הסדרה שמו"ת בערב שבת קודש, שישן בערב שבת קודש, ושיטול צפרניו לכבוד שבת קודש.

ג. הכנת הנרות של רבינו היתה, בזה שהיה כורך ניירות בתחתית הנרות, על מנת שיעמדו יפה ולא יטו הצידה, כמובא בספר 'מגד ארץ' (סימן רסד, ס"ק טו) כותב הגה"צ מוה"ר אהרן הלברשטאם זצ"ל הי"ד, אבד"ק ביאלא-ביליץ: "ראיתי למורי זקני הגה"ק רבי חיים מצאנו זי"ע, שהבהב הנרות בעצמו בכל ערב שבת, וגם כרך ניירות למטה נרות כדי שיעמדו יפה".

כן איתא בגמרא (שבת קיט ע"א) "רב פפא גדיל פתילתא", ובגמ' בקידושין (מא ע"א) אמר רב יוסף שהטעם בכל זה הוא משום דמצוה בו יותר מבשלוחו. מלבד זאת מבואר בכתבי האריז"ל (שער הכוונות, דף סא) שעל האיש מוטל לתקן את הנרות, והביאו ה'מגן אברהם' (סימן רסג, ס"ק ז), וכן כתב ב'פרי עץ חיים' (שער השבת, פרק ג): "ותיקון הנר שבת תהיה אתה זהיה, אך הדלקתם תהיה על ידי אשתך". וכן הוא ב'משנת חסידים' (מסכת תוספת שבת, פרק ג, סעיף א): "זיהר לתקן לשבת להאיר על השלחן הנר שהוא מספר ונה". ופסק כן ב'שו"ע הרב' (שם סעיף ה): "טוב שהוא יתעסק בתיקון הפתילות והנרות".

והגרעק"א (תוספות רעק"א על משניות, פרק ב, משנה ו) הביא ראייה לזה, מדברי המשנה דתנן 'על שלש עברות נשים משעת בשעת לדתן, על שאינן זיהרות בנה ובחלה ובהדלקת הנר', הנה בחלה לא נכתב 'בהפרשת חלה' כי אם 'בחלה' סתם, ואילו בהדלקת הנר לא נכתב 'בנר סתם', כי אם פירש התנא להדיא 'בהדלקת הנר', אלא שהתנא רמז בזה לזה המשך בעמוד ו

א. כן מביא בספר 'כל הכתוב לחיים' (עמוד נד) בשם כ"ק אדמו"ר מסטראפקוב זצ"ל, שפעם אחת אמר רבינו, שהוא חיוב גדול לישון בערב שבת קודש שתי שעות, ולפלא בעיניו שדבר זה לא כתוב בתורה בקדושה מפורש בעשרת הדברות. וכיוצא בזה מובא בספר 'קול נפתלי' (מו"ע"ב במכתב מהרה"צ מו"ה מאיר הורוויץ ז"ל מווייסליץ), שהגה"צ רבי נפתלי גאלדבערג זצ"ל משעלץ, אמר בשם רבינו "איך שאומרים העולם בשבילו, שאמר שחידוש גדול על שלא כתוב בתורה"ק שצריך אדם לישון בערב שבת, כי גדול מאד השינה בערב שבת קודש קודם התפלה".

בספר 'פי צדיק' (קונטרס שלשה שריגים, שריג א, אות לג) כותב הגה"צ מציעשנב זצ"ל, כי ענין זה שאמר רבינו בדבר חובת השינה בערב שבת קודש, והפלא על מה שלא נכתב דבר זה בתורה או בעשרת הדברות, אמר רבינו בשם הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע. ובספר 'דברי תורה' (חלק ט, אות יג) מביא הרה"ק ממונקאטש זצ"ל, ענין זה בשם הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, שהפליג במעלת וצורך השינה בערב שבת קודש, ואמר "כי תמוה בעיניו מדוע לא נכתב בתורה שבכתב שצריך לישון בערב שבת, וי"א בשמו מדוע לא נכתב זה בעשרת הדברות". ויצויין עוד כי הגה"צ רבי משה אריה פריינד זצ"ל היה מקובל בידו (ראה מרא דעובדא, חלק א, עמוד שב) מימרא זו, בשם מרן הרה"ק מראפשיץ זי"ע.

רבים מתלמידי הבעש"ט זי"ע הפליגו בגודל הענין של שינה בערב שבת, ובספר 'שלחן הטהור' (סימן רנא, סעיף ג) כתב שכן הוא 'מנהג על הצדיקים', ומביא עוד בשם הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע, שאמר ש"מי שיש לו נשמה כשירה, ישן בערב שבת". וכן מובא בספה"ק 'אמרי פינחס' (שער השבת, אות ו) שהרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע אמה, ש"מצוה טובה לישון מעט בכל ערב שבת ביום".

ובטעם הדבר כתב הרה"ק ממונקאטש זצ"ל בספר 'דברי תורה' (חלק ט, אות יג) בפשטות: "שהוא הכנה לצורך שבת קודש, כדי שלא יישן בשבת קודש בעת הסעודה והזמירות, וקודם לקידוש בהלימוד, וכן אחרי הסעודה, שלא יהיה נרדם ומתנמנם בלי דעת כבהמה בליל שבת קודש, אשר אז הוא העבודה הנחמדה ביותר בנועם קדושת שבת ובעבודתה, ולהחזיק מוחו וכוננו, וכשיישן בערב שבת אז יהיה נייעור ומוחו זך וצלול בליל שב"ק".

ובספה"ק 'אמרי פינחס' (שער השבת, אות יג) הביא טעם אחר, בשם הרה"ק רבי רפאל מבערשטיד זי"ע, אשר הנה אי אפשר לאדם לנחול עולם הבא כי אם לאחר מיתתו, ומאחר והשבת הוא אחד משישים בעולם הבא, לכן הולכים לישון מעט, והרי איתא בגמרא (ברכות נו) שהשינה הוא אחד משישים במיתה, נמצא איפוא שעל ידי השינה שהוא אחד משישים במיתה, אפשר לזכות לקדושת שבת קודש שהוא אחד משישים בעולם הבא, ועל דרך זה מובא גם בספר 'חמדה גנוזה' (חלק ב, עמוד מא) בשם הרה"ק בעל 'ישמח משה' זי"ע.

• כתב בספר 'לקט הקמח החדש' (אורח סימן ד, ס"ק נ) ששמע מהרה"ק מו"ה שלו' אליעזר מראצפערט זצ"ל הי"ד, שאביו רבינו אמר לו לישון בכל ערב שבת קודש.

• בספר 'חמדה גנוזה' (חלק א, עמוד רל) מסופר, כי כאשר שהה פעם אחת רביה"ק מגארליץ זי"ע בלימנוב, יצא מחדרו וראה אנשים משוחחים בחדר החיצון, לשאלתו אמרו לו כי מדברים מגדולתו של רביה"ק משינאווא

שפתי חיים

תגובות ותשובות, הערות והארות

כבוד מערכת נכבדה, של גליון 'מעין החיים', שלומכון יסיג!

א בגליון פרשת בשלח, במדור קריים חיים, נכתב אודות הגה"ק רבי יעקב'לע מהרימלוב זצ"ל, בעל 'כוכב מיעקב', ובגליון פרשת משפטים, במדור קריים חיים נכתב אודות רבינו הש"ך זי"ע, ובכן, אבוא בזה להרכיב תרי ריכשי אהדד, ולהוסיף בזה מה ששמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר מטשערנאביל שליט"א, שהגה"ק מטשערנאביל זצ"ל סיפה, אשר כפי הידוע זכה אבי רבי יעקב'לע להתקרבות גדולה מאת רביה"ק מצאנו זי"ע, שהראה לו אותות אהבה וקירבה מיוחדים ביותר, ופעם אחת אמר רבינו שהטעם מדוע הוא מקרבו כל כך, כי הנה הוא עצמו הוא נין ונכד לרוב גדולי הפוסקים, הב"ח והמהרש"ל, הרמ"א והט"ז, ועוד הרבה גדולים, אולם עם הש"ך אין לו שום קשר ושייכות, ומאחר ורבי יעקב'לע הוא נכד הש"ך מצד חותנו הגה"צ רבי שבתי הכהן ראפאפורט זצ"ל אבד"ק דאמבראווא, לכן הוא מקרבו על מנת שעל ידי זה יהיה לו שייכות עם הש"ך. ובדרך אגב אנו למדים ממעשה זו דבר נוסף, והוא מה שזכר בגליון פרשת יתרו, במדור 'דרכי חיים' בדעת רבינו, שאיש או אשה מתייחסים אחרי היחוס של הצד השני, וחתן נחשב לנכד של זקניו מצד חותנו גם כן.

ב מה שנכתב בגליון פרשת יתרו, במדור 'דרכי חיים' אודות שיעור ההמתנה בין בשר לחלב, שמעתי גם כן מכ"ק מרן אדמו"ר מטשערנאביל שליט"א, שאמר בשם חותנו הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל מראדומיטשלא, ששמע מזקינו הגה"ק מראדומיטשלא זצ"ל, שאמר בשם רבינו שמיוס ללילה אז אפשר להקל בהמתנה פחות משש שעות, דהיינו בתוך השעה החמישית.

בברכה ובהערכה

יחיאל יהושע רבינוביץ

בהרה"צ ר' שמואל שליט"א

חיים ושלום וכל טוב לעורכי הגליון 'מעין החיים' הע"י.

בהמשך למאמר הנפלא במדור 'קריים חיים' בגליון פרשת יתרו, אודות נסיעתו של הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע לצאנו, לרגל אירוס נכדתו עם הרה"ק מטשערנאביל זצ"ל הי"ד, הנני להוסיף בזה עוד כמה נקודות וענינים ששמעתי מכ"ק מרן מוח"ז אדמו"ר מטשערנאביל שליט"א בענין זה:

בענין מה שכתב אודות גמר השידוך בצאנו ולא בבעלזא, שזה היה לאור היות רביה"ק מצאנו זי"ע צדיק וגדול הדור יחד עם היותו מופלג בשנים, אמר לי כ"ק מוח"ז שליט"א כי מלפנים היה המנהג שגמר השידוך היו עושים במקום מגורי צד החתן, ואילו שמחת הנישואין נערכה במקום מגורי צד הכלה, וכידוע שהשידוך של בת רבינו עם הרה"ק רבי אלעזר מאושפצין זצ"ל נערך בקאמינקא [וכאשר הגיע רבינו לקאמינקא היה החתן באמצע השינה, צווח רבינו שלא להעירו, ולאחר מכן נסתלק רבינו ושמחת נישואיו נערכה לאחר ההסתלקות, כך שנמצא שכל אחיו זכו לראות את רביה"ק בבואו לקאמינקא לגמר השידוך, ואילו הוא

עצמו לא ראה את חותנו מימיו, כי אז ישן, ולאחר מכן כבר הסתלק רבינו].

במאמר הנ"ל הובא תיאור אודות עריכת השלחן בליל שבת קודש, וסעודת עתיקא קדישא ביום שבת קודש, ואילו על סעודה שלישית לא נכתב כלום, ואכן שמעתי מכ"ק מוח"ז שליט"א שאת סעודת שלישית ערך הרה"ק מבעלזא זי"ע לבדו. אכן, בנו הרה"ק רבי שמואל מסקאהל זצ"ל השתוקק לראות את עבודת קדשו של רבינו בסעודה שלישית, ולשמוע איך שהוא מזמר 'מזמור לדוד', ולכן לאחר שהחשיך יצא משלחן אביו והלך אל רבינו, והנה בדיוק כאשר הגיע התחיל רבינו לומר 'מזמור לדוד', והרה"ק מסקאהל היה כל כך מלא התפעלות, עד שמני אז היה חוזר על זה רבות, ובכל יום היה מזמר את זמר המזמור לדוד' ששמע יוצא מפה קדשו של רבינו בקדושה ובטהרה, והפלא בזה, שלמרות שהיה בנו של הרה"ק מבעלזא, וחתנו של הרה"ק בעל 'צמח צדיק' מויזניץ זצ"ל, עם כל זה היה פאראקאט בצאנו.

עוד שמעתי ממנו, אשר הנה אצל רבינו לא היה זמן מסויים לתפילת ערבית, רק היושבים ישבו ולמדו בבית המדרש, וכאשר יצא רבינו התחילו להתפלל מעריב, והנה באחד מימי ביקורו של הרה"ק מבעלזא בצאנו, כאשר יצא רבינו להתפלל תפילת מעריב, צעק אחד הנוכחים: "דער רב גייט דאווענען מעריב", והרה"ק מבעלזא שמע את קול הכרוז, ומיד נכנס ובא כדי לשמוע את תפילתו של רבינו, ולאחר מכן הכיר טובה לאותו חסיד, שבזכותו זכה לשמוע את רבינו מתפלל בלבת אש.

בברכת החיים

דוד שלמה הלברשטאם

בהה"צ מו"ה יהודה אריה שליט"א

וחתן הה"צ מו"ה מרדכי טווערסקי שליט"א

בעזה"ש"ת, אור לד' אדר א' ה'תשפ"ד.

לכבוד מערכת הגליון היקר מעין החיים הע"י.

ראשית יישר כח על המאמר הנפלא על רבינו הש"ך ז"ל, בענין מה שכתבתם שם עליו ז"ל שהי' יושב ללמוד עם קערה של זהובים, כדי שתתרחב דעתו בתורה הק', לא ידעתי מקור לזה, ואשמח אם ימצאוהו לידי, רק ראיתי דבר זה ממש על רבינו תם ז"ל שהי' יושב עם קערת זהובים וכו' כאשר כתבתם על הש"ך, והדברים מובאים בספרו של מרן גאון עוזנו החיד"א ע"ה, יוסף תהלות (פרק קיט) [בזה ביאר הכותב טוב לי תורת פיך -מאלפי זהב וכסף]. ועוד הביאו על כל רבינו תם, מרן החב"ב ע"ה בשיירי כנה"ג יו"ד סי' רמו הגב"ס סק"ז, הגר"א פלאגי ז"ל ראב"ד איזמיה, בספרו שמו אברהם על הפסיקתא אות ב', ומרן ריש גלותא דבבל זי"ע בס' בן יהודע יומא י"ח ע"א.

בגליון הקודם כתב ת"ח אחד [לא ידעתי אכנהו בשמו, כי חתם שמו בנטריקון א. ל. ה.], כי המעיין בדברי הזוהר פ' עקב יראה שעיקר הענין הוא שבמקום מצוה אין חשש לזוגות, ואין המדובר שם משב"ק להדיא, ע"כ לשוננו, ואנא דאמרי דהזוה"ק אויל כל בתר איפכא מדבריו, ולשון הזוהר יעיד על זה, וזל"ק; למבצע על שני ככרות

בשבת דאנון רמיזין בתרין לוחות

אורייתא דאתיהיבו בשבת זוגות וכו', ואע"ג

דאוקמוה דשדים ממונים על זוגות, ושתי ככרות

בשבת רמיזין לתרין יודין וכו', ובגין דא שליט ביומא

דשבתא ואפי' גיהנם וכו', עכ"ל. אתה הראת לדעת

כי הזוהר מדבר על השבת ממש, דהשדן הממונים

על הזוגות, אינם שולטין בשבת, כי אין שטן ואין

מזיק בשבת, והשדן בכלל מזיקין המה, וז"פ.

אמנם מ"ש שבמקום מצוה אין חשש זוגות, זה מובא בנוסף להנ"ל בזוהר שם בזה"ל: ואע"ג דאוקמוה דשדים ממונים על זוגות וכו', שלוחי מצוה אינם נוזקין, ע"כ, ודבריו נכונים בזה, אמנם הזוהר דיבר משניהם, גם מכך דבשבת אין ענין זוגות כי אין מזיקין אז, וכהבנת אדמו"ר הרה"ק מסטראפקוב זצ"ל, וגם דבמקום מצוה אין חשש לזוגות וכהבנת הרב הכותב, ועיין בזה היטב.

עוד כתב שם, דבס' שמירת הגוף והנפש הביא ראשונים שאמרו הטעם לחשש זוגות, משום שהוא ענין שלא להורות שיש יותר מאלוק אחד ח"ו וח"ו, וזה שייך אף בשבת, ואין שייכות זוגות לענין דינא ושולטנא אחרא, עכ"ל. הנה מפשט דברי הגמ' בפסחים ק"ט ע"ב וק"י ע"א נראה דיש בזה היזק ממש, ולא רק להורות כמו שכתב, וכן מוכח גם מפירושי רש"י והרשב"ם שם, ובתוד"ה ומלכא לא מקרי מזיק, ומכ"ז נראה דיש בזה ענין דינים ממש, דלא כדברי הרב הכותב. וגם מהזוה"ק פ' עקב גופיה מוכח להדיא דזוגות יש ענין של כשוף ודין ושליטת שדין, כמו שהעתיקתי לשונו לעיל, ואם כן לא שייך זה בשבת, וע"כ מוכרח כמ"ש בס"ד (בגליון הקודם) דכנראה דברי רביה"ק מצאנו ז"ל נאמרו בעלמא לימי החול, ע"ש.

בענין שכתבו כמה וכמה פעמים על מנהג לילך ביום ו' למקוה רק לכבוד ש"ק, ולא בבוקר קודם שחרית, ושכך נהגו כמה צדיקים ז"ל, רק אציין כי מדי עברי מצאתי בס' זכרון יהודה (עמוד ד) שכך נהג גם הסבא קדישא הרה"ק ר' ישראל האגער מויזניץ ז"ל, בעמח"ס אהבת ישראל, לילך ביום ו' למקוה רק אחר חצות היום לכבוד ש"ק, ולא בבוקר לפני התפלה.

עוד רגע אדבר, כי בכמתב הנדפס בגליון פ' יתרו, כתב ת"ח א' שליט"א, בשם הגה"צ מציעשנוב זי"ע, דהשמעה שהרה"ק מגארליץ ז"ל אמר על הס' דרכי חיים - דרכי רפאל אינה נכונה, והפריך זאת מכל וכל, יישר כחו של הכותב על הדברים המצדיקים את הצדיק דמעיקרא הוא ר' רפאל ז"ל, ר קאציין כי מעודי תמהתי כי בספרו של הרה"ק מפשעווארסק זי"ע - י"ג אורות לבית צאנו, מובא שם הענין הזה בשם הרה"ק מגארליץ זי"ע שקרא לס' דרכי חיים הנ"ל בהלצה, ופלא שלא נחתו לענין זה שכתב הה"כ שליט"א שבסדר השנים אין זה מסתדר, ובסה"כ מאמר זה הוא מאמר כמה ליצנים כמו שכתב ותו לא.

[זהו ממש כדוגמת מ"ש המאירי בבית הבחירה פסחים פ"ו ע"ב, דמ"ש בגמ' כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה ל' חוץ מצא', הוא גהות ליצנים בגמרא, ודרך הגהות שנתבשו הספרים, עכ"ל, ובאמת במסכת דרך ארץ פ"ו ה"א ליתא לתיבות אלו, אמנם נמצא לתיבות אלו מקור בזה"ק רע"מ פ' פנחס דרמ"ד ע"א, ואין להאריך יותר].

בברכה נאמנה

הק' יחיאל קאשי יצ"ו

אשדוד יע"א

[רב בק"ק רובע א' אשדוד]

תורת חיים

עיונים וביאורים
במשנתו של
כ"ק מרן רביה"ק
מצאנז זי"ע

בענין הסתכלות במראה בהנחת תפילין

כתב רבינו בתשו' (או"ח ח"ב, סימן ו) וזה לשון קדשו:

"אם לראות במראה שהתפילין יהיו באמצע הוא דברי בורות"

ולחיבת הקודש, יציין מה שכתב על זה בשו"ת 'דברי יואל' (סימן ד): ובעיקר הדבר מ"ש שם מרן ז"ל אם להסתכל במראה לכוון מקום התפילין, הנה ודאי שרובא דרובא מכלל ישראל שבכל הדורות ובכל המקומות עם גדולי ישראל, היו מניחין התפילין בבית הכנסת ובבית המדרש, ואילו היה דעת איזה מהם שיש צורך להסתכל במראה בשעת הנחת תפילין לצמצם המקום היו מתקנים בביהכ"ס וביהמ"ד מראה לצורך תפילין, ולא ראינו ולא שמענו כזאת מעולם, וע"כ שאין צורך בדבר, והעושה מנהג נגד כל גדולי ישראל בכל העולם, בוודאי צדקו דברי מרן ז"ל שהוא מנהג בורות.

אולם מה שיש לדקדק בדברי רבינו, על מה שדקדק בלשון קדשו שהוא 'דברי בורות', הלא לכאורה הוא איסור גמור, כמו שנפסק בשו"ע (יו"ד סימן קנז, סעיף ב): 'אסור לאיש להסתכל במראה משום לא ילבש גבר, אלא אם כן משום רפואה כגון שחושש בעיניו, או שמספר עצמו וכו'', ואם כן הוא לא בגדר 'דברי בורות', כי אם גם איסור מדינאי, ומדוע כתב רבינו רק שהוא בורות, ותו לא מיד?

דרכי חיים

בירורי וליקוטי
הליכות • עובדות • דברי הימים

בענין מה שה'פורים-קהל' היו גובים וממשכנים על פי הערכתם

הנה כתב בספר 'דרכי חיים' (אות קכב):

"בחודש אדר ה' המנהג אצל רבינו הקדוש, שהיו עושין פורים קהל, וגם פורים רב ורבנות, והקהל היו כופין להעם לתת צדקה כמה שהיו הוצים, וכל זה ה' מכח רבינו הקדוש זצ"ל, ובש"ק בשעת קריאת התורה שהי' קורא רבינו זצ"ל, היו עושין מי שברך לפורים רב, וכמה שהיו פוסקים הקהל לנדור היו מנדרים, וגם היו לוקחין משכנות על זה".

וכן מובא עוד שם (חלק הסיפורים, אות לג):

"היה המנהג אצל רבינו ז"ל לעשות חברה קהל פורים, והרבה יש לכתוב מענין חברה זאת, אך אכתוב בקיצור, הקהל היו אברכים טובים ת"ח וחסידים שנעשו בידיעת רבינו, והיו לוקחים משכנות מהקהל שבאו אצל רבינו מן פרשת שקלים עד אחר פורים, שיתנו כפי שציוו עליהם הקהל, ובשעת קריאת התורה בשבת עשו מי שבירך להרב דפורים, ונדרו נדבות, והסוכן שלידי'ו באו כל המעות הללו, ולאחר פורים מסרו מעות אלו לידי רבינו ז"ל, והי' מזה גם כן איזה מאות ר"כ, ורבינו ז"ל חילק שתי הקופות הללו לעניים, ורבינו ז"ל הי' אומר טעם על ענין קהל פורים הנ"ל, מה שממשכנין על הערכתם, על פי הדין הגזול ואין יודע למי גזל, יעשה במעות צרכי רבים, ועל זה הם הקהל פורים ליקח מכל אחד, ולעשות מזה צרכי רבים".

ובענין זה אף מסופר שם (בהוספות שבסוף הספר):

"מענין חברה פורים קהל שלקחו משכנות על הערכתם, היה פעם אחת באותן הימים נגיד אחד בצאנז על ש"ק, והי' מנהגם שבמוצש"ק הלכו אל האורחים שבאו על ש"ק, וזמרו המבדיל עם כלי זמר הפאקיל והתוף, ואח"כ העריכו אותו כמה יתן להחברה פורים קהל, שהמעות חלקו לעניים לצורכי פסח, וכשבאו להנגיד הנ"ל העריכו אותו בסכום מרובה, ולא רצה ליתן בשום אופן, והלכו ולקחו הטילוף שלו למשכון, והלך הנגיד הנ"ל לרבינו הקדוש זי"ע לקבול עליהם שלקחו ממנו הטילוף, ושאל אותו מדוע לקחו ממך, והשיב כי לא רצה ליתן להם סכום כאשר רצו, והשיב לו הלא יש לך עוד מצאיה בזה, כי מה תעשה אם העריכו לך בסכום יתה, היית מוכרח ליתן להם, כי כך תקנת הראשונים, לך תיכף ותן להם מה שהעריכו לך".

הנה מקור האי דינא של הגזול ואינו יודע ממי גזל, מבואר בגמרא (ב"ק צד ע"ב) הרועים והגבאי' והמוכסין תשובתן קשה ומחזירין למכירין וכו' ושאי' מכירין יעשה בהן צרכי רבים, ואמר רב חסדא בורות שיחין ומערות. ופירש"י, בורות וכו' להכניס בהן מים לשתות, דהוי דבר הצריך לכל ויהנו מהן הנגזלים. וכן פסק המחבר בשו"ע (ח"מ סימן שסו, סעיף ב): הרועים והגבאים והמוכסים תשובתן קשה, מפני שגזלו את הרבים ואין יודעים למי יחזרו, לפיכך יעשו בו צרכי רבים כגון בורות שיחין ומערות. וביאר הסמ"ע "דאז גם הנגזל יהנה מן הדברים הנעשים ממדי הגזילה".

והנה מאחר וכל התכלית של עשיית צרכי רבים, הוא כדי שעל ידי זה יהנה הנגזל מכך, אם כן הדעת נוטה שלא יועיל לזה לחלק את הכסף לצדקה עבור עניים, כי בכהאי גוונא לא יבא הנגזל ליהנות מממון זה, ואם כן ראוי להבין דברי קדשו של רבינו שה'פורים-קהל' היו גובים על פי הדין של הגזול ואינו יודע למי גזל שיעשה בהם צרכי רבים, והלא ה'פורים-קהל' היו אחר כך מחלקים מעות אלו לעניים עבור צרכי חג הפסח, ואין זה נחשב לצרכי רבים, וצ"ע?

המשך "שלהן החיים"

שכל מלאכת תיקון הנרות מוטל על האיש, ורק ההדלקה עצמה מוטלת על הנשים.

ה. בספר 'מקוה ישראל' (אות יב) מסופר, שפעם ביקש אחד מרבינו שיתן לו תיקון על חטאת נעורים, אמר לו רבינו שידקדק בכל ערב שבת קודש לחרוך את הנרות בעת תיקונם לכבוד שב"ק, ושיאכל בשב"ק בסעודת שחרית מאכל שנעשה מהרגלים.

וכן מובא בכתי"י של הגה"צ בעל פתח זוטא זצ"ל: "שמעתי מדידי נפשי הרב המפו' שיחי', שסיפר לו ר' אלטר מספינקא ע"ה, שהיה בצאנז ושאל בעצמו את מרן זי"ע שיאמר לו תיקון הברית, והשיב לו תיקון הברית הוא, דגים על ש"ק, ופאטייא (-הכוונה על מאכל הנעשה מרגלים כנ"ל), אין לעכט אן צינדען, עכלה"ק".

שעל האשה מוטל רק 'הדלקת הנר' גופא, ואילו תיקון הנרות קודם לכן מוטל על הבעל ולא על האשה, ולכן תני 'ובהדלקת הנר', כי התיקון לאו עלה רמי.

ד. ראה בהערה הקודמת: "שהבה הנרות בעצמו בכל ערב שבת". כתב המחבר (סימן רסד, סעיף ט): "אין צריך להבה הפתילה", וכתב על זה הרמ"א: "ומכל מקום נהגו להדליק הפתילה ולכותה, כדי שתהיה מחורכת ויאחז בה האור יפה". והנה מקור הדברים הוא בדברי הטור שכתב כן על פי דברי אביו הרא"ש, ושם נכתב שנהגו הנשים' להדליק הפתילה ולכותה, אולם הרמ"א שינה מלשונם וכתב 'נהגו' סתם, ולא כתב מי מהבהב. ואכן על פי כתבי האר"ז ל' המובאים בהערה הקודמת נמצא,

גדבת

כ"ק אדמו"ר

מזידיטשוב - ספינקא שליט"א

עיה"ק ירושלים ת"ו

לרגל שמחת נישואי בנו
החתן הרב אלימלך חיים שמואל
שמעלקא שליט"א

למזל טוב ובשעה טובה ומצלחת

יזכה לראות רוב נחת ותענוג דקדושה
ממנו מכל יוצאי חלציו שיחי'